

КУЛЬТУРОЛОГІЯ

Логвінова О.О.

аспірант,

Харківська державна академія культури

МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТЕАТРАЛІЗАЦІЇ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНОЇ ВИДОВИЩНОЇ КУЛЬТУРИ

Вивчення театралізації в контексті сучасної видовищної культури знаходиться на межі загальногуманітарних, культурологічних та мистецтвознавчих досліджень. Класичне мистецтвознавство, його теорія і художня критика розглядають мистецтво як специфічну систему відображення позахудожньої реальності, основним елементом якої є художній образ.

Досліджуване явище театралізації, згідно з положеннями інформаційно-семіотичної концепції культури, є межовим поняттям, що відноситься до театральної культури і культури видовищної. Інформаційно-семіотичне розуміння культури спирається на методологію структуралізму, зокрема – ідеї структурної лінгвістики, методологічний арсенал семіотики, культурної семантики, комунікативної філософії, комунікативної лінгвістики та інформатики. Цей напрямок теоретичних досліджень пов'язують з працями відомих вчених, серед яких К. Леві-Стросс, М. Фуко, Ж. Лакан, Ж. Деррида та багато інших [2]. Взагалі наявність межових явищ притаманна сучасному розвитку культури, все частіше зустрічаємо тенденції інтеграції, синтезу, змішування, трансформації та комбінування, що сприяють утворенню нових жанр та форм культури в цілому, та мистецтва зокрема.

Дослідження методу театралізації базується на трактуванні його як універсальної трансгресивної системи, завдяки якій відбувається формування межових жанрів та форм сучасної видовищної культури, де театралізація є засобом для репрезентації та створення художнього образу. Синтез багатьох видів мистецтв, що є основою методу театралізації, на наш погляд, – це головний центр, навколо якого має рухатися дослідження його природи та діалектики. Слід звернути увагу на концепцію запропоновану М.М. Євреїновим, в якій «театралізація – це перетворення чогось в театр, надання феномену, що не має відношення до театру, ігрових і рольових рис» [1, с. 452]. Тобто, поняття «театралізація» вживають не лише в рамках мистецької практики, а й в контексті «театралізації життя», «театралізації навчання», «театралізації літератури» тощо. За своєю суттю поняття «театралізації» універсальне, бо охоплює різні сфери життя, його можна зустріти як у дослідженні, присвяченому художникові, так і у методичному посібнику з вивчення іноземної мови, наприклад у розділі «Рольові ігри». Це означає, що театралізація, як спосіб перетворення дійсності реальної в художню, виступає в якості психічного феномену, здатного змінити зовнішній вигляд та внутрішнє сприйняття реальності.

Методологічною основою для дослідження є культурологічний підхід до подій сучасної видовищної культури як відкритої інтегративної системи, що поєднує явища як культури театральної, так і візуальної та масової культури; та мистецтвознавчий підхід, який надає змогу виявити характерні особливості розвитку театралізації як методу сучасної інтерпретації та художньо-образного відображення явищ культури та соціуму, дозволяє дослідити зв'язок сучасних інновацій у сфері технічних візуальних засобів мистецтва з новим типом постановочної роботи над мистецько-видовищними проектами, надає можливість проаналізувати практичні засоби методу театралізації та дослідити процес виникнення межових форм та жарів видовищної культури в Україні кінця ХХ – початку ХХІ ст. Цей період також став часом виокремлення нової предметної сфери, формування категоріально-понятійного апарату та пошуків нових методологічних засад для вивчення предметної сфери культури.

Для осмислення формування видовищної культури на сучасному етапі також доречним вважаємо використання загальнонаукових методів, таких як структурно-функціональний та метод класифікації, герменевтичний метод, що покликаний сприяти глибшому аналізу місця театралізації в сучасному культурному просторі, та, взагалі, міждисциплінарний підхід, що сприяє використанню відповідних здобутків театрознавства, мистецтвознавства та психології [3]. Буде доречним використання групи загальнонаукових методів: історико-генетичний для розкриття основних стратегій осмислення театралізації як явища видовищної культури та дослідження трансформації мистецько-видовищних форм в контексті сучасної культури; аналітичний та термінологічний аналіз для вивчення, пояснення та уточнення понять «театралізація», «видовищна культура», «мистецько-видовищні форми», «межовий стан культури», «жанроформи» тощо, у специфічній галузі театрального мистецтва; порівняльно-історичний та порівняльно-типологічний методи; опитування та інтерв'ювання, а також окремі елементи соціологічного підходу, що дозволять розширити оптику сприйняття театралізації і видовищної культури зокрема як єдиної складної системи, що має вплив на розвиток буття людини взагалі.

Сутність культурологічного дослідження полягає у ціннісно-смісловому підході до аналізу видовищної культури як форми вияву картини світу, що ґрунтується на архетипах та виражається через театралізовану дію. Будучи носієм особливого смислу, що зберігається і передається у вигляді знаків, які матеріалізують зміст, культура в цілому, та видовищна культура зокрема, вимагає комплексного міждисциплінарного аналізу [3]. Історичне вивчення і порівняння культур в процесі їх взаємодії за підстави стрімкого розвитку технічно-інформаційного розвитку світу за останні півтора сторіччя обумовлює необхідність компаративного аналізу зовнішніх зв'язків видовищної культури, які виявляють її загальні та особливі риси. Також, звертаємо увагу на специфіку сприйняття, механізми закріплення та зберігання в пам'яті суспільства або індивіда культурних феноменів, їх вплив на поведінку людини, що спонукає нас звернутись до психологічного методу, як основи дослідження питань впливу методу театралізації на свідомість глядача.

В основі явищ видовищної культури лежить дія, що будується згідно визначеного драматургічного тексту-основи, де автором визначено розвиток подій чи їх послідовність. Для визначення морфологічних основ видовищно-мистецьких форм доречне використання методу інтерпретації художнього

твору, завдяки якому виникає можливість усвідомити, що процес розуміння та пізнання творів мистецтв має загальнохудожню суть, та його можна розглядати в контексті головних закономірностей як художньо-творчої діяльності, так і розвитку культури в цілому. Таким чином, методологія щодо вивчення методу театралізації в контексті видовищної культури виявляється синтетичною та різнобічною, як і сам об'єкт дослідження.

Список використаних джерел:

1. Евреинов Н. Н. Демон театральности / Сост., общ. ред. и комм. А. Ю. Зубкова и В. И. Максимова. – СПб. : Летний сад, 2002. – 535 с.
2. Кравченко А. И. Культурология : Учебное пособие для вузов / А. И. Кравченко – 4-е изд – М : Академический Проект, Трикста, 2003 – 496 с.
3. Шейко В. М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності : підручник / В. М. Шейко, Н. М. Кушнарченко. – 6 вид., переробл. і доповн. – К. : Знання, 2008. – 310 с.